

er laant sydfra, hvor de i det væsentlige kan forfølges helt tilbage til Oldtiden. — Det er Bernh. Olsens Fortjeneste at have paavist, at Folkedragterne ikke, som man tidligere antog, er selvgroede paa de forskellige Egne, men simpelthen ældre Overklassemoder, der er overtaget »i fossil Tilstand«. Det bekræftes ogsaa af denne Undersøgelse, men Forf. har iøvrigt paa flere væsentlige Punkter korrigeret de af Bernh. Olsen opstillede »Love« for Folkedragtens Udviklingshistorie.

4.

Nordiske Undersøgelser af de russiske Statsarkiver.

Af Aage Friis.

De russiske Statsarkiver har før Verdenskrigen kun i meget ringe Grad været benyttede af danske Historikere; Camillus Nyrop fik 1890 i Moskwa nogle Oplysninger om Grev Valdemar Kristian, og et enkelt utrykt Aktstykke fra det 18. Aarhundrede blev tilfældig tilgængeligt for Edv. Holm. Svenske Historikere har for de ældre Tider frem til det 18. Aarhundrede benyttet ikke lidet russisk Arkivstof, og Professor Yngvar Nielsen har i sin Tid kunnet offentliggøre en Del russisk diplomatisk Materiale vedrørende Nordens Historie i Tiden omkring 1814.

Dansk Historieforskning har med Rette længe interesseret sig for de russiske Arkiver. Enhver nyere Behandling af de afgørende Faser i Danmarks Forhold til Udlandet i de senere Aarhundreder viser, at de russiske Arkiver maa indeholde vigtigt Materiale paa Grund af den store Rolle, Forholdet til Rusland spillede for dansk Udenrigspolitik.

I 1901 ønskede jeg af Hensyn til mit Arbejde med den Bernstorffske Periode at faa Adgang til russiske Arkiver. Jeg gjorde indledende Skridt gennem Thor Lange, der viste en levende Interesse for alt, hvad der var Dansk; han mente at kunne faa lukket op for mig og indbød mig til at bo hos sig i Moskwa, hvor det gamle udenrigsministerielle Arkiv med Akter indtil Aar 1800 fandtes.

Tilfældige Omstændigheder hindrede mig dengang i at komme til Rusland; 1915 døde Thor Lange. Efter Verdenskrigen satte jeg mig atter i Bevægelse for at faa Adgang til de russiske Arkiver, men nu i første Række for at faa udredet det nordslesvigske Spørgsmaal.

Gennem Sovjetdelegationen i København henvendte jeg mig i 1924 til Regeringen i Moskwa. Beredvillig gav denne mig Til-

ladelse, og jeg havde derefter Lejlighed til, med Støtte af det danske Udenrigsministerium og den danske Legation i Moskwa, at arbejde i Statsarkiverne i Moskwa fra midt i September til Begyndelsen af November 1925. Udgifterne til Rejse og Medhjælp blev betalt af Carlsbergfondet.

Den russiske Regering saavel som Arkivstyrelsen i Moskwa viste, i smaat som i stort, en Imødekommenhed, der i høj Grad lettede mig Arbejdet, og jeg kan ikke være taknemlig nok for den Velvilje og Interesse, hvormed der raadedes Bod paa de vanskelige Arbejdsvilkaar i Arkiverne paa dette Tidspunkt, da Følgerne af Statsomvæltningen, den økonomiske Nødtilstand og de gennemgribende Forandringer i Organisation og Personel endnu var meget følelig. Jeg var den første udenlandske Historiker, der efter Oktoberrevolutionen 1917 besøgte Arkiverne i Moskwa, medens den nuværende svenske Riksarkivar Helge Almquist i Sommeren 1917 efter den første Revolution i Udenrigsministeriets Arkiv i Petrograd havde arbejdet med Akter fra Karl Johans Tid.

Under mit stærkt tidsbegrænset Arbejde ønskede jeg først at orientere mig om Arkivernes almindelige Tilstand og om de Bestanddele, der har Interesse for Danmark, idet jeg maatte betragte mit kortvarige Besøg som Indledning til den systematiske Gennemgang af de russiske Arkiver, som dansk Historieforskning nødvendigvis før eller senere maatte søge iværksat. Dernæst vilde jeg gennemarbejde visse Aktgrupper, der har særlig Betydning for de Arbejder, jeg for Tiden var sysselsat med, nemlig Akterne efter 1864. I tredje Række maatte komme Akterne fra den Bernstorffske Periode ca. 1750—1800, og endelig vilde jeg, i saa stort Omfang som Tiden tillod, gennemgaa Akter fra Tiden ca. 1800—1864. De ældre Akter maatte jeg som ikke russiskkyndig helt lade ligge.

De russiske Statsarkiver var før Oktoberrevolutionen 1917 overordentlig splittede. Ethvert Ministerium, ethvert Departement havde sine egne Arkiver, hvis Ordning saavel som Reglerne for Benyttelsen varierede i det uendelige.

De ældre Arkiver fra Tiden før 1800 fandtes, indtil 1917, for en stor Del i Moskwa, medens Arkivalier fra den senere Tid mest laa i St. Petersburg. Den ringe Del, der var centraliseret, var kun delvis ordnet. Medens Regeringsarkiverne under Verdenskrigen vel nok bragtes noget i Uorden ved Omflytning, tilintetgjordes, i Modsætning til hvad man udenfor Rusland har troet, vistnok intet væsentligt under Revolutionen.

Ved et Dekret af 1. Juli 1918 blev de russiske Statsarkiver

forenede og centraliserede under en egen Centralstyrelse, der lagdes under Kommissariatet for den offentlige Undervisning; ved et nyt Dekret af 30. Januar 1922 blev Arkivdepartementet (Hovedarkiverne) taget bort fra Kommissariatet for den offentlige Undervisning, og Arkivernes Styrelse reorganiseret som »De forenede russiske socialistiske Sovjetrepublikers Centralarkiver« og henlagt direkte under det øverste Regeringsorgan, den executive Panrussiske Centralkomite. Vidtgaaende Bestemmelser blev truffet for at sikre, at mange Arkivalier af statslig Interesse, der tidligere havde været i Privatbesiddelse, nu overgaar til de offentlige Arkiver.

Allerede før Udgangen af 1925 var derefter alle Sovjetunionens Arkiver samlet og centraliseret i »Departementet for Centralarkiverne«, i Spidsen for hvilket staar et Femmandskollegium i hvilket bl. a. sidder de tidligere Professorer M. N. Pokrovskij og W. W. Adoratskij.

Efter min Hjemkomst fra Rusland og efter ved venlig Bistand fra den russiske Arkivstyrelses Side, særlig ved Medhjælp af den russiske Arkivembedsmand H. V. Dombrovskij, at have faaet et meget stort Antal Afskrifter af de af mig gennemgaaede Akter, der bekræfter mit Indtryk af de russiske Statsarkivers overordentlige Betydning for dansk Historie, drøftede jeg bl. a. under Historikermødet i Sorø og København i Sommeren 1926 med norske og svenske Historikere Tanken om en fælles Udforskning af de russiske Statsarkiver. Tanken fandt Tilslutning, og den 9. Marts 1928 mødtes paa Riksarkivet i Stockholm til en fortsat Forhandling om Sagen for Sverige: Riksarkivar Helge Almquist og Professor i Historie ved Stockholms Högskola Sven Tunberg, for Norge: Professor i slavisk Filologi Olaf Broch og Professor i Historie Oscar Albert Johnsen og for Danmark: Rigsarkivar L. Laursen og jeg, samt Dr. phil. Einar Carlsson fra Uppsala, der i Sommeren 1927 efter forudgaaende Drøftelse med mig havde arbejdet i de russiske Statsarkiver, ganske særlig med Akter fra den store nordiske Krigs Tid. Han havde derved fortsat Undersøgelser, der fra svensk Side i November—December 1925, lige efter min Afrejse fra Moskwa, var blevet begyndt af den daværende svenske Riksarkivar Sam Clason. Destoværende afgik Riksarkivar Clason kort efter sin Hjemkomst til Stockholm ved Døden, og hans udførlige Optegnelser om de af ham gennemgaaede Arkivalier var for en stor Del nedskrevet i en for andre meget vanskelig læselig Stenografi.

Paa det nævnte Møde i Stockholm konstitueredes en »Kommission for fælles nordisk Udforskning af de russiske Stats-

arkiver», der foruden de ovennævnte af svenske Historikere ogsaa tæller Rektor Prof. Ludvig Stavenow og Prof. Laurids Weibull som Repræsentanter for Universiteterne i Uppsala og Lund samt fra norsk Side Rigsarkivar K. Koren.

Fra dansk Side er Kommissionens Arbejde blevet støttet ved en Bevilling foreløbig givet paa to Aar (1928, 1929) paa 5000 Kroner om Aaret fra Rask-Ørstedfondet og et tilsvarende Beløb fra Carlsbergfondet. Fra Sverige ydes der et lignende Bidrag fra Staten og fra det Långmanska Fond, medens Bidraget fra norsk Side, foreløbig 6000 Kroner om Aaret i 2 Aar, ydes af Statens Forskningsfond og fra Nansenfondet.

Paa Mødet i Stockholm drøftedes Plan og Arbejdsmaade, medens Forhandlinger med den russiske Regering er ført dels i Moskwa igennem de nordiske Landes Gesandtskaber, dels under den internationale Historikerkongres i Oslo i August 1928, mellem Professorerne Olaf Broch og Aage Friis paa den ene Side og de russiske Arkivledere Pokrowskij og Adoratskij paa den anden Side. Der hersker i Moskwa fremdeles den samme Interesse og Imødekommenhed overfor de nordiske Historikere.

Paa Mødet i Oslo gav Prof. Adoratskij en højst interessant Redegørelse for det gennemgribende og allerede vidt fremskredne Arbejde, som siden Revolutionen er foregaaet i Rusland ved en fuldkommen Nyorganisation af hele Arkivvæsenet. Af Historikere, som Prof. Friis og den tyske Arkivmand, Dr. Otto Meisner, der har praktiske Erfaringer om Resultaterne, blev der ydet uforbeholden Anerkendelse af de overordentlige Fremskridt, der er sket, og om de Muligheder, der er skabt ogsaa for ikke russiske Historikere ved deres Arbejde med de hidtil kun lidet benyttede uhyre historiske Kildeskatte, der rummes indenfor Murene af det nye Centralarkiv i Moskwa.

I Maj Maaned 1928 rejste Prof. Olaf Broch, der har særlige Forudsætninger ved sit indgaaende Kendskab til Russisk, bl. a. til dets ældre Trin, til Moskwa og gennemgik der i 6 Uger Dele af Arkivet af Interesse for den norske Historieforskning¹. Nu i Marts—April 1929 vil Prof. Halvdan Koht videreføre disse særlig norske Undersøgelser, og i Maj vil Prof. Broch genoptage sit Arbejde. Dr. Carlsson har i November 1928 genoptaget sine Undersøgelser og arbejder fra Februar d. A. med et af Komiteen erhvervet nyt svensk Fotografiapparat, konstrueret af Ture Sellman.

¹ Om denne Undersøgelses Resultater har Prof. Broch offentliggjort Meddelelser »Arkivstudier i Rusland Maj—Juni 1928« i Avhandlingar utgitt af Det norske Videnskaps-Akademie i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse. 1928. No. 4 b.

Det danske Udenrigsministerium har vist Kommissionen den Imødekommenhed at overlade Medarbejderne et Par Værelser i den danske Legationsbygning, hvad der under de vanskelige Boligforhold i Moskwa er af særlig Værdi.

Dette Udforskningsarbejde, der har saa overordentlig stor Betydning for alle tre nordiske Landes Historieforskning, er dermed i god Gænge. Forhaabentlig vil der inden alt for mange Aar være foretaget en systematisk og udtømmende Gennemgang af alt det Kildemateriale, der har Betydning for os. Alle de Fonds, der maatte komme i Betragtning, skal registreres, ekcerperes, og saa vidt det maatte være nødvendigt paa den mest praktiske Maade reproduceres, fotografisk eller ved Afskrifter. Først skal naturligvis de russiske Statsarkivalier i »Tsentrarchiv« (Arkivcentralen) gennemgaaes, derefter andre russiske Arkiver, der maatte blive tilgængelige. Efterhaanden vil Materialet i det danske, norske og svenske Rigsarkiv blive gjort tilgængelig for Forskningen og vejledende Meddelelser blive udsendt, Aktstykke-samlinger eventuelt publiceret.